

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov **1/ P.**, bývajúceho v P., **2/ M.**, bývajúcej v K., **3/ J.**, bývajúceho v L., zastúpených JUDr. A., advokátom so sídlom v K., proti žalovaným **1/ J.** a **2/ J.**, bývajúcim v K., **o určenie vlastníckeho práva a vypratanie nehnuteľnosti**, vedenej na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 19 C 4/1993, v konaní o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 30. apríla 2008 sp. zn. 3 Co 54/2007 a rozsudku Okresného súdu Košice II z 28. novembra 2006 č.k. 19 C 4/1993-551, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky **z r u š u j e** rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 30. apríla 2008 sp. zn. 3 Co 54/2007 a rozsudok Okresného súdu Košice II z 28. novembra 2006 č.k. 19 C 4/1993-551 a vec vracia Okresnému súdu Košice II na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobcovia sa v konaní žalobou podanou proti A. (právnemu predchodcovi žalovaných) domáhali určenia, že každý z nich je v podiele 1/3 podielovým spoluvlastníkom nehnuteľností v katastrálnom území K., ktoré sú v katastri nehnuteľností zapísané na liste vlastníctva č. X. ako parcela č. X. – dom s výmerou X. m², parc. č. X. – záhrada s výmerou X. m² a parc. č. X. – záhrada s výmerou X. m² (ďalej len „sporné nehnuteľnosti“); zároveň žiadali vypratať sporné nehnuteľnosti oproti zaplateniu sumy 25 000 Sk. Poukazovali na to, že v zmysle kúpnej zmluvy z 27. júla 1987 registrovanej Štátnym notárstvom Košice – mesto rozhodnutím sp. zn. R. predali sporné nehnuteľnosti A. za kúpnu cenu 73 065 Kčs (ďalej len „kúpna zmluva“), v skutočnosti ale bola medzi nimi dohodnutá kúpna cena 270 000 Kčs. Kupujúci im pred uzavretím kúpnej zmluvy poskytol zálohu 25 000 Kčs a zaplatil notársky poplatok. Zvyšná časť kúpnej ceny (240 070 Kčs) mala byť uhradená šekom, ktorý kupujúci

vypísal a podpísal, keď bol ale predložený Slovenskej štátnej sporiteľni na preplatenie, vyšlo najavo, že nie je krytý finančnými prostriedkami A. Keďže menovaný nezaplatil dohodnutú kúpnu cenu, predávajúci právny úkonom zo 7. októbra 1987 odstúpili od kúpnej zmluvy.

Okresný súd Košice II uznesením z 24. mája 2004 č.k. 19 C 4/1993-416 pripustil zmenu účastníkov na strane žalovaného vzhľadom na to, že A. previedol sporné nehnuteľnosti na žalovaných 1/ a 2/. Po vykonanom dokazovaní žalobu zamietol rozsudkom z 28. novembra 2006 č.k. 19 C 4/1993-551. V odôvodnení tohto rozsudku uviedol, že 5. júla 1989 Slovenská štátna sporiteľňa, pobočka Košice – mesto zaslala súdu originál šeku číslo X. vystaveného A. 27. júla 1987 na sumu 240 070 Kčs. Len niekoľko dní po tom, ako súd umožnil A. nahliadnutie do spisu, bolo zistené, že v prílohovej obálke spisu sa už nenachádza originál predmetného šeku, ale namiesto neho šek vystavený na odlišnú osobu a inú sumu. Vec vybavujúca sudkyňa z toho vyvodila, že A. tento listinný dôkaz odcudzil. Keďže dokazovanie originálom šeku pôvodne založeného do spisu nebolo možné vykonať, súd prvého stupňa v odôvodnení rozsudku konštatoval, že žalobcovia neunesli dôkazné bremeno a nepreukázali existenciu mimozmluvnej dohody účastníkov kúpnej zmluvy o predaji nehnuteľností za 270 000 Kčs. Uzavrel, že kúpna zmluva nie je neplatná (§ 39 Občianskeho zákonníka) a odstúpenie žalobcov od nej nebolo právne účinné; ich žalobu preto zamietol ako neopodstatnene podanú. Rozhodol tiež o náhrade trov konania.

Na odvolanie žalobcov Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 30. apríla 2008 sp. zn. 3 Co 54/2007 napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil. V odôvodnení uviedol, že s prihliadnutím na rozdielne skutkové tvrdenia účastníkov kúpnej zmluvy (žalobcovia tvrdili existenciu dohody o kúpnej cene vo výške 270 000 Kčs, naproti tomu A. len vo výške 73 065 Kčs) malo zásadný význam dokazovanie originálom šeku. Šek má povahu súkromnej listiny. Pre posúdenie súkromnej listiny ako dôkazného prostriedku je významná jej pravosť. Podľa všeobecných zásad je listina pravá, ak pochádza od jej vystaviteľa a je ním aj podpísaná. Ak je listina pravá (nie je pozmenená alebo falšovaná), preukazuje vystaviteľom prejavenu vôľu. Dôkazné bremeno ohľadne pravosti listiny je na účastníkovi, ktorý z pravosti listiny vyvodzuje pre seba priaznivé dôsledky. V danej veci sa originál šeku (pravosť ktorého A. poprel) v spise najneskôr od 3. júla 1990 nenachádza. Z tohto dôvodu nemohlo byť od toho času ani nariadené (vykonané) dokazovanie na posúdenie pravosti šeku. Stratu šeku by podľa názoru odvolacieho súdu bolo možné pripísať v neprospech žalovanej strany, len ak by sa preukázalo, že A. originál šeku zo spisu vzal. To však nebolo zistené. Ak teda existencia

dohody o kúpnej cene vo výške 270 000 Kčs mala (mohla) byť preukázaná iba šekom, ktorého pravosť v konaní nebola objasnená, možno akceptovať skutkový záver súdu prvého stupňa, že mimozmluvná dohoda nebola preukázaná a že preukázaná bola iba dohoda o kúpnej cene 73 065 Kčs. Podľa odvolacieho súdu nie je daný ani ďalší uplatnený odvolací dôvod (nesprávne právne posúdenie veci), lebo súd prvého stupňa správne právne posúdil, aké účinky malo odstúpenie žalobcov od kúpnej zmluvy. Keďže v konaní nebolo preukázané, že právny predchodca žalovaných mal zaplatiť žalobcom inú kúpnu cenu ako bola uvedená v kúpnej zmluve registrovanej štátnym notárstvom, nebol ničím opodstatnený ani záver o úmyselnom uvedení žalobcov do omylu. Zo všetkých týchto dôvodov dospel aj odvolací súd k záveru, že kúpna zmluva nie je neplatná (§ 39 Občianskeho zákonníka). Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil poukazom na § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 142 ods. 1 a § 151 ods. 1 O.s.p.

Generálny prokurátor Slovenskej republiky na základe podnetu žalobcov podal proti uvedeným rozhodnutiam mimoriadne dovolanie, v ktorom uplatnil dôvody v zmysle § 243f ods. 1 písm. b/ a c/ O.s.p. Uviedol, že skutkové zistenia súdov nemajú oporu vo vykonanom dokazovaní, súdy nesprávne vyhodnotili vykonané dôkazy, vec nesprávne právne posúdili a ich rozhodnutia sú nepreskúmateľné vzhľadom na nedostatok zrozumiteľnosti a dôvodov. Poukázal na to, že ceny nehnuteľností v čase uzavretia kúpnej zmluvy upravovali cenové predpisy, nimi určované ceny boli ale výrazne podhodnotené a nezodpovedali skutočnosti. Keďže prekročenie týchto cien malo vtedy za následok absolútnu neplatnosť právneho úkonu o prevode vlastníctva nehnuteľností, dochádzalo v praxi k prípadom, v ktorých si účastníci dojednávajú mimo zmluvy odplatu spravidla podstatne vyššiu. Z prednesov žalobcov vyplýva, že aj v danej veci išlo o tento prípad. So zreteľom na priebeh a výsledky daného konania zdôraznil, že A. podpísaný (nekrytý) šek po predložení na preplatenie zadržala Slovenská štátna sporiteľňa, ktorá ho neskôr zaslala súdu na založenie do spisu. Niekoľko dní po nahliadnutí A. do spisu bola konštatovaná strata tohto rozhodujúceho listinného dôkazu. Súdy pri hodnotení dôkazov nevzali na zreteľ okolnosti, za ktorých došlo k strate tohto dôkazu ani to, komu je jeho strata na prospech. „Hoci žalobcovia na strate šeku nemali žiadnu vinu, súdy v konečnom dôsledku túto stratu pri hodnotení dôkazov pripísali v ich neprospech, i keď bolo nepochybné, že takýto dôkaz sa v spise nachádzal a súdy boli povinné dbať o to, aby sa žiadny dôkaz zo spisu nestratil. Odôvodnenie rozsudku musí obsahovať stručný a jasný výklad o tom, ktoré skutočnosti má súd za preukázané a ktoré nie, stručný a jasný výklad o tom, o ktoré dôkazy súd oprel svoje skutkové zistenia, akými úvahami sa riadil pri

hodnotení dôkazov. U každej jednotlivej preukázanej i nepreukázanej skutočnosti musí súd stručne a jasne uviesť, ako k tomuto záveru dospel, teda z akých dôkazov podľa jeho názoru záver vyplýva, ako tieto dôkazy v zmysle § 132 až § 135 O.s.p. hodnotil, a to osobitne vtedy, ak ide o dôkazy protichodné. Svoj výklad musí súd prispôbiť konkrétnym okolnostiam každej veci, osobitne rozsahu dokazovania, zložitosti zisťovania skutkového stavu a v odôvodnení ho uviesť tak, aby jeho závery o rozhodných skutočnostiach neboli pre nezrozumiteľnosť, alebo pre nedostatok dôvodov nepreskúmateľné. Ak sa teda súdy náležite nezaoberali tvrdeniami žalobcov a už uvedenými skutkovými okolnosťami, ktoré podporujú ich tvrdenie, a hoci ide o právne významné skutočnosti, v odôvodnení rozsudku sa s nimi nevysporiadali, sú rozhodnutia súdov pre nedostatok dôvodov a nezrozumiteľnosť nepreskúmateľné. Vo svojich dôsledkoch toto pochybenie súdov viedlo aj k nesprávnemu právnomu posúdeniu a odmietnutiu práva na spravodlivú súdnu ochranu“. Z uvedených dôvodov generálny prokurátor Slovenskej republiky žiadal napadnuté rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť Okresnému súdu Košice II na ďalšie konanie.

Žalobcovia sa v konaní o mimoriadnom dovolaní stotožnili s podaním tohto opravného prostriedku a tiež s jeho odôvodnením.

Žalovaní 1/ a 2/ v písomnom vyjadrení k opravnému prostriedku generálneho prokurátora Slovenskej republiky poukázali na to, že jeho záver o mimozmluvnej dohode účastníkov kúpnej zmluvy o výške kúpnej ceny vychádza len z nepodloženého tvrdenia žalobcov. Žalobcovia v konaní vychádzali z platnosti kúpnej zmluvy – sami tvrdili, že od nej odstúpili. V konaní nebolo preukázané, že by spolu s prevodom nehnuteľností bol dohodnutý aj predaj hnutel'nych vecí nachádzajúcich sa v predávanom dome. Podľa názoru žalovaných je kúpna zmluva platná a odstúpenie žalobcov od nej je právne neúčinné. Súdy správne aplikovali a interpretovali § 39, § 49 ods. 1 a 2 a § 399 ods. 2 Občianskeho zákonníka v znení platnom v čase uzavretia kúpnej zmluvy a mimoriadne dovolanie im neopodstatnene vytýka, že pri hodnotení dôkazov neprihliadli na to, za akých okolností došlo k strate šeku. Na výsledku súdneho konania, ktorý je pre žalobcov nepriaznivý, sa podpísala ich procesná pasivita, opakovaná zmena právnej kvalifikácie žalobou uplatneného nároku a najmä neschopnosť preukázať nimi tvrdené skutočnosti. Žalovaní poukázali tiež na obsah odvolania žalobcov proti prvostupňovému rozsudku, v ktorom bola namietaná nesprávnosť skutkových a právnych záverov, nie však nepreskúmateľnosť tohto rozhodnutia. Dovolaciemu súdu navrhli zaoberať sa bližšie otázkou, či generálny prokurátor Slovenskej republiky nepodal

mimoriadne dovolanie nad rámec podnetu. Zo všetkých uvedených dôvodov žiadali tento opravný prostriedok ako neopodstatnený zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.) po zistení, že tento opravný prostriedok podal včas (§ 243g O.s.p.) generálny prokurátor Slovenskej republiky (§ 243e ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnuté rozsudky súdov nižších stupňov v rozsahu podľa § 243i ods. 2 v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že tieto rozhodnutia treba zrušiť.

V mimoriadnom dovolaní sa uvádza, že v konaní na súdoch nižších stupňov došlo k tzv. inej procesnej vade (§ 243f ods. 1 písm. b/ O.s.p.) a že napadnuté rozhodnutia spočívajú na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

1. Pokiaľ generálny prokurátor Slovenskej republiky odôvodnil mimoriadne dovolanie tým, že súdy nesprávne vyhodnotili výsledky vykonaného dokazovania, dovolací súd poukazuje na to, že nesprávne hodnotenie vykonaných dôkazov nie je uvedené medzi prípustnými dôvodmi mimoriadneho dovolania, ktoré sú vymedzené v ustanovení § 243f ods. 1 písm. a/ až c/ O.s.p. (porovnaj tiež rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 17. júna 2009 sp. zn. 5 M Cdo 8/2008).

Dokazovanie je časťou občianskeho súdneho konania, v ktorej si súd vytvára poznatky potrebné na rozhodnutie vo veci. Z § 132 O.s.p. vyplýva, že dôkazy hodnotí súd podľa svojej úvahy, a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti, pritom starostlivo prihliada na všetko, čo vyšlo za konania najavo, včítane toho, čo uviedli účastníci. Pri uplatnení zásady voľného hodnotenia dôkazov súd v zásade nie je obmedzovaný právnymi predpismi, ako má z hľadiska pravdivosti ten – ktorý dôkaz hodnotiť. Iba výnimočne zákon súdu ukladá určité obmedzenie pri hodnotení dôkazov (napr. § 133, § 134, § 135 O.s.p.). Ťažisko dokazovania je v konaní na súde prvého stupňa; skutkové závery tohto súdu je oprávnený dopĺňať, prípadne korigovať len odvolací súd, ktorý za tým účelom môže vykonávať dokazovanie (§ 213 ods. 3 až 5 O.s.p.). Súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní nepreskúmava správnosť a úplnosť skutkových zistení, a to už len z toho dôvodu, že v konaní o tomto opravnom prostriedku nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy; na rozdiel

od súdu prvého stupňa a odvolacieho súdu totiž nemá možnosť dôkazy sám vykonávať (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 2 veta druhá O.s.p.).

Keďže za spôsobilý dovolací dôvod v zmysle ustanovenia § 243f ods. 1 O.s.p. nemožno považovať nesúhlas generálneho prokurátora Slovenskej republiky s vyhodnotením dôkazov súdmi (porovnaj napr. R 42/1993), nemohol sa dovolací súd zaoberať námietkami týkajúcimi sa neúplnosti a nesprávnosti vyhodnotenia dokazovania súdmi.

2. K námietke žalovaných o podaní mimoriadneho dovolania bez podnetu alebo nad rámec podnetu dovolací súd uvádza, že generálny prokurátor Slovenskej republiky môže podať mimoriadne dovolanie bez podnetu účastníka konania alebo osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu len v prípadoch, na ktoré sa vzťahuje ustanovenie § 243e ods. 4 O.s.p.

V prípadoch neuvedených v § 243e ods. 4 O.s.p. je podnet účastníka konania alebo osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu procesným predpokladom pre podanie mimoriadneho dovolania (viď § 243e ods. 1 O.s.p.). Podaným podnetom je generálny prokurátor Slovenskej republiky viazaný v tom zmysle, že mimoriadne dovolanie je oprávnený podať len proti tomu výroku súdneho rozhodnutia, ktoré účastník konania, osoba dotknutá týmto rozhodnutím alebo osoba poškodená týmto rozhodnutím súdu namieta (§ 243e ods. 2 O.s.p.); nesmie pritom vecne prekročiť rozsah podnetu (nemôže podať mimoriadne dovolanie proti rozhodnutiu nenapadnutému podnetom alebo nad rámec rozsahu, ktorý je vymedzený podnetom). Generálny prokurátor Slovenskej republiky nie je viazaný rozsahom podnetu (iba) v prípadoch, v ktorých ani dovolací súd nie je viazaný rozsahom dovolacích návrhov [§ 242 ods. 2 O.s.p. (viď ustanovenie § 243e ods. 3 O.s.p.)].

V danom prípade podnet podali žalobcovia. Žiadali ním zrušiť tak mimoriadnym dovolaním napadnutý potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu, ako aj odvolacím súdom potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa. Námietka žalovaných, že mimoriadne dovolanie bolo podané bez podnetu alebo nad rámec podnetu, nemá podklad v spise.

3. Mimoriadne dovolanie napadnutým rozsudkom vytýka nedostatok dôvodov zakladajúcí nepreskúmateľnosť týchto rozhodnutí.

Rozhodnutie súdu (až na výnimky stanovené zákonom – vid' napr. § 157 ods. 4 O.s.p. alebo § 219 ods. 2 O.s.p.) musí obsahovať úplné a výstižné odôvodnenie. V súlade s § 157 ods. 2 O.s.p. musí súd v odôvodnení rozsudku podať výklad opodstatnenosti a zákonnosti výroku rozsudku. Súd sa musí vyporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky skutkové okolnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na prijaté právne závery. Právne závery odvolacieho súdu môžu byť dostatočne preskúmateľné len vtedy, ak odvolací súd po skutkovom vymedzení predmetu konania podá zrozumiteľný a jasný výklad, z ktorých ustanovení zákona alebo iného právneho predpisu vychádzal, ako ich interpretoval a prečo pod tieto ustanovenia podriadil zistený skutkový stav.

V zmysle R 111/1998 je nepreskúmateľnosť súdneho rozhodnutia tzv. inou vadou konania majúcou za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p., resp. § 243f ods. 1 písm. b/ O.s.p.).

V danom prípade zo spisu vyplýva, že Slovenská štátna sporiteľňa – okresná pobočka Košice – mesto listom z 28. júla 1987 oznámila žalobcom, že zadržala šek číslo X. vystavený na sumu 240 070 Kčs z účtu znejúceho na meno A. s tým, že tento šek je nekrytý; 5. júla 1989 zaslala originál tohto šeku súdu (č.l. 95 spisu). Šek bol založený v prílohovej obálke spisu nachádzajúcej sa na č.l. 93 a v zmysle uznesenia súdu prvého stupňa z 10. októbra 1989 mal byť zaslaný znalcovi – grafológovi za účelom posúdenia pravosti podpisu na ňom (vid' č.l. 104 spisu). A. nahliadol 25. júna 1990 do spisu; 3. júla 1990 súd prvého stupňa konštatoval, že tento šek sa už v spise nenachádza (vid' záznam na č.l. 124 spisu). Vec prejednávajúca sudkyňa súdu prvého stupňa z toho vyvodila, že A. tento listinný dôkaz odcudzil. Z odôvodnenia rozsudku súdu prvého stupňa vyplýva, že súd nemal žiadne pochybnosti o existencii originálu šeku s vyššie uvedenými údajmi o tom, kto a na akú výšku ho vystavil.

Podľa právneho názoru dovolacieho súdu procesná situácia, v rámci ktorej predmetný šek do spisu nezaložila žiadna z procesných strán, ale ho zaslal peňažný ústav a existenciu originálu šeku potvrdil samotný súd prvého stupňa (vec prejednávajúca sudkyňa), nemôže byť zhodná s procesnou situáciou, v ktorej účastník konania neunesie dôkazné bremeno, lebo nie je schopný doložiť svoje skutkové tvrdenia ním do spisu založenou súkromnou listinou alebo súkromnou listinou, ktorú nemá k dispozícii a jej existenciu len tvrdí. Táto odlišnosť oboch rozdielnych procesných situácií sa mala adekvátne prejaviť aj v odôvodnení rozsudkov súdov

nižších stupňov. Podľa právneho názoru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky za adekvátne a postačujúce nemôže byť považované ani vysvetlenie odvolacieho súdu, že šek sa v čase jeho rozhodovania v spise nenachádzal, pravosť a pravdivosť tejto súkromnej listiny nemôže byť preto posúdená a keďže tento dôkaz mal zásadný význam aj z hľadiska preukázania existencie ústnej dohody účastníkov o kúpnej cene 270 000 Kčs, zostalo tvrdenie žalobcov o takejto dohode nepreukázané. Odvolací súd v odôvodnení rozsudku na záver svojich úvah o dôsledkoch „nezachovania“ originálu šeku uviedol, že stratu šeku by bolo možné pripísať v neprospech žalovanej strany, len ak by sa preukázalo, že originál šeku vzal A.; to však v konaní nebolo zistené. Odvolací súd v rozpore s požiadavkou preskúmateľnosti súdnych rozhodnutí nevysvetlil, prečo negatívne procesné dôsledky nezachovania originálu šeku musia znášať žalobcovia.

So zreteľom na absenciu dostatočného odôvodnenia rozhodujúcich právnych úvah dospel dovolací súd k záveru, že napadnuté rozhodnutia sú nepreskúmateľné. Vzhľadom na to, že v konaní došlo k tzv. inej procesnej vade konania majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 243f ods. 1 písm. b/ O.s.p.), Najvyšší súd Slovenskej republiky mimoriadnym dovolaním napadnuté rozsudky zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Vzhľadom na dôvod zrušenia týchto rozhodnutí neskúmal opodstatnenosť námietky generálneho prokurátora Slovenskej republiky, že zrušené rozhodnutia spočívajú na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 15. apríla 2010

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia:
Kludia Vrauková